

**СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І
МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ**

УДК 334.02:339.9

В. В. БІЛОЦЕРКІВЕЦЬ,
*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародної економіки,
політичної економії та управління,
Національна металургійна академія України*

О. О. ЗАВГОРОДНЯ,
*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародної економіки,
політичної економії та управління,
Національна металургійна академія України*

О. О. АЛСУФ'ЄВА
*старший викладач
кафедри міжнародної економіки,
політичної економії та управління,
Національна металургійна академія України*

**ПРІОРИТЕТИ УПРАВЛІННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ
НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК АБО ЧИ Є
АЛЬТЕРНАТИВИ ІННОВАЦІЙНОМУ ШЛЯХУ
РОЗВИТКУ В ГЛОБАЛЬНІЙ ГОНИТВІ ЗА
ЛІДЕРСТВОМ?
(ЧАСТИНА І)**

У статті розвинуто теоретико-методологічні засади управління конкурентоспроможністю національних економік в умовах постіндустріалізації (четвертої промислової

революції). Розроблено та представлено багатоознакову характеристику економічного феномену глобальної конкуренції. Акцентовано увагу на новаціях економічного суперництва, обумовлених глобалізацією та регіоналізацією конкурентних відносин. Аргументована доцільність оцінювати інтегральні результати міжнародної конкуренції національної економіки за динамікою показника "Частка ВВП країни у ВВП світу". Наведено емпіричні докази посилення впливу фактора конкурентоспроможності на рівень економічного розвитку країни, якість життя та благополуччя її населення. Обґрунтовано провідну роль знань, інтелектуального капіталу та інновацій у формуванні монопольних та порівняльних конкурентних переваг сучасних економічних систем. Доведено, що нехтування проблемами конкурентоспроможності та інноваційного розвитку спричинило дрейф України у бік технологічної периферії глобальної економіки.

Ключові слова: конкуренція, національна економіка, конкурентоспроможність, конкурентні переваги, глобалізація, міжнародний поділ праці, світовий ринок, інноваційні драйвери, глобальна рента.

Актуальність та поставка проблеми. Початок третього тисячоліття ознаменувався для людства входженням у посткризовий біфуркаційний стан із відповідним оновленням множини потенційних станів глобальної економіки, її прискоренням та ускладненням на тлі процесів розмивання географічних кордонів. Йдеться, насамперед, про розширення спектру альтернативних варіантів самореалізації економічних акторів, збільшення ступенів їх свободи руху у нових гео економічних координатах, появу нових можливостей та обмежень автодинаміки, об'єктивно обумовлених посиленням міжелементної взаємозалежності, діалектикою взаємодії «частка(и) ↔ ціле» та закономірностями самоорганізації багаторівневих структурних утворень.

У сучасному економічному середовищі, контури й параметри порядку якого задаються країнами ОЕСР та азійськими промислово-демографічними гігантами (табл. 1), дрейф малих та середніх національних економік статусно-ієрархічними шаблями світ-системи визначається широким спектром можливих станів, крайнощами якого є подальша необоротна периферізація та (або) прорив у технологічний і соціально-економічний авангард.

Таблиця 1

ТОП-20 країн за розміром внеску у створення світового ВВП, 2017 р.[1-2]

Рангова позиція	Країна	Стадія розвитку*	Регіон	Член ОЕСР	Питома вага ВВП країни у ВВП світу за ПКС, у %	Рангова позиція	Країна	Стадія розвитку*	Регіон	Член ОЕСР	Питома вага ВВП країни у ВВП світу за ПКС, у %
1	КНР	EfD	Західна Азія та Океанія	парт-нер	18,204	11	Мексика	EfD	Латинська Америка та Кариби	+	1,923
2**	США	InD	Північна Америка	+	15,284	12	Італія	InD	Європа	+	1,817
3	Індія	FD	Південна Азія	парт-нер	7,431	13	Туреччина	TrE_I	Європа	+	1,715

Проблеми економіки та політичної економії 2018, № 2

Рангова позиція	Країна	Стадія розвитку*	Регіон	Член ОЕСР	Питома вага ВВП країни у ВВП світу за ПКС, у %	Рангова позиція	Країна	Стадія розвитку*	Регіон	Член ОЕСР	Питома вага ВВП країни у ВВП світу за ПКС, у %
4	Японія	InD	Західна Азія та Океанія	+	4,269	14	Республіка Корея	InD	Західна Азія та Океанія	+	1,596
5	Німеччина	InD	Європа	+	3,294	15	Іспанія	InD	Європа	+	1,359
6	Російська Федерація	EfD	Євразія	-	3,150	16	Саудівська Аравія	TrE_I	Середня Азія та Північна Африка	-	1,392
7	Індонезія	EfD	Західна Азія та Океанія	парт-нер	2,549	17	Канада	InD	Північна Америка	+	1,391
8	Бразилія	EfD	Латинська Америка та Кариби	парт-нер	2,547	18	Іран	EfD	Середня Азія та Північна Африка	-	1,286
9	Сполучене Королівство	InD	Європа	+	2,294	19	Австралія	InD	Західна Азія та Океанія	+	0,979
10	Франція	InD	Європа	+	2,241	20	Таїланд	EfD	Західна Азія та Океанія	-	0,97

Сукупний обсяг виробництва зазначених країн дорівнює 75,736% світового ВВП.

Додатково:

- сукупний внесок країн ОЕСР – 44,548% (40,334%***) світового ВВП;
- сукупний внесок країн ЄС-28 – 16,526% (14,921%);
- сукупний внесок країн ASIA-10 (Індія, Індонезія, КНР, Малайзія, Південна Корея, Сінгапур, Таїланд, Тайвань, Філіппіни, Японія) – 37,786% (42,06%);
- сукупний внесок країн BRICS (Бразилія, Російська Федерація, Індія, КНР, Південно-Африканська республіка) – 31,931% (35,978%);
- сукупний внесок країн - лідерів за Індексом глобальної конкурентоспроможності (ТОП-20) - 30,61% світового ВВП.

* FD (factor-driven stage) – стадія із домінуванням ресурсних факторів розвитку; EfD (efficiency-driven stage) - стадія розвитку із домінуванням факторів ефективності; TrE_I (transition from efficiency stage to innovative stage) - стадія переходу від розвитку, залежного від факторів ефективності, до розвитку, обумовленого інноваціями; InD (innovation-driven stage) - стадія із домінуванням інноваційних факторів розвитку.

** Сірим позначено країни – лідери за Індексом глобальної конкурентоспроможності (ТОП-20).

*** У дужках наведено прогнозні показники Міжнародного валютного фонду на 2023 р.

Для будь-якої країни знаходження, утримання й розширення власної ніші в архітектоніці міжнародного поділу праці і світових ринків є багатофакторною оптимізаційною задачею, правильне розв'язання якої із

врахуванням наявних ресурсно-технологічних можливостей дозволяє забезпечити стале у довгостроковій перспективі підвищення рівня добробуту, якості життя та благополуччя населення. Оскільки за сучасних умов розвиток і (або) зростання відкритих економічних систем неможливе поза впливом зовнішніх чинників [3, С. 213-217], вагомим складником відповідних позитивних змін є максимізація вигоди від участі резидентів національної економіки у світогосподарських процесах. Насамперед, йдеться про їхню участь у глобальних ланцюгах створення вартості (Global Value Chains) [4] та доданої вартості (Global Value Added Chains) [5], міжнародному русі капіталу й світовому товарообігу. У ролі часткових показників-індикаторів досягнення поставленої цілі виступають:

- мультифакторна продуктивність праці та її додатні зміни;
- ефективність національного виробництва із врахуванням його підключення до світових ресурсно-товарних ринків та волатильності світових цін;
- обсяги експорту, його динаміка та технологічний рівень;
- сальдо балансу товарів і послуг, що відображає витоки (імпорт) та ін'єкції (експорт) відповідних грошових потоків, конкретизує їх внесок у формування ВВП за категоріями кінцевого використання (рис. 1) та характеризує країну як донора чи реципієнта світового ринку;

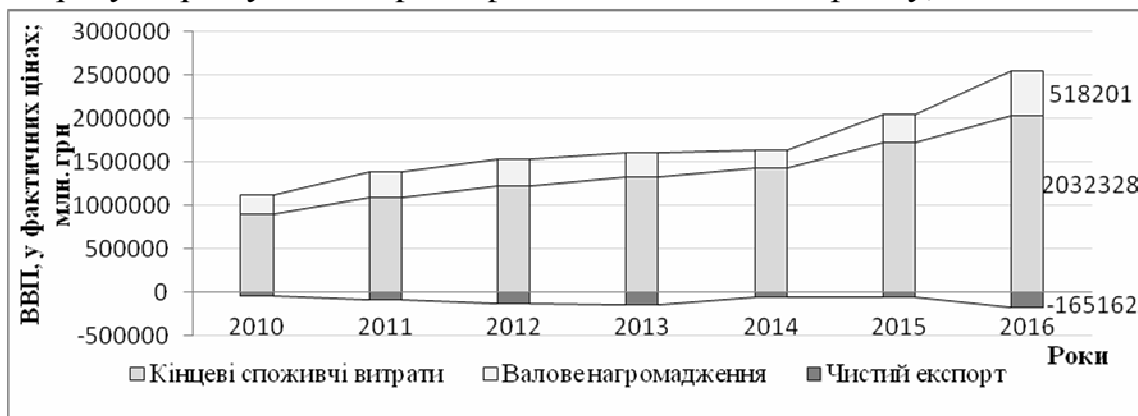

Рис. 1. ВВП України за категоріями кінцевого використання, у фактичних цінах, млн. грн. [6]

- сальдо платіжного балансу як підсумковий річний результат зовнішньоекономічної діяльності національної економіки, потенційний валютний дестабілізатор внутрішнього грошового та товарного ринків;
- темпи зростання реальних ВНД та ВВП країни в абсолютному виразі й у порівнянні із середньосвітовим та глокальними. Зважаючи на посилення тенденції до регіоналізації зовнішньої торгівлі, останнє є особливо актуальним для країн – учасників регіональних інтеграційних економічних об'єднань, ареал зовнішньоторговельної діяльності яких знаходиться у межах відповідних митних союзів та зон вільної торгівлі (табл. 2);

**Питома вага взаємної торгівлі товарами в інтеграційних угрупованнях у
межах регіональних тарифних угод
(Regional Trade Agreements (RTA)), у % [7]**

Інтеграційне об'єднання	Регіон	Роки		
		2006	2010	2016
EU	Європа	66,6	64,0	64,1 / 70,0*
NAFTA	Північна Америка	42,0	40,0	50,0 / 50,0
ASEAN	Азія	25,1	24,8	23,8 / 67,0
WAEMU	Африка	Дані відсутні		12,6 / 38,6
ECOWAS	Африка	Дані відсутні		10,1 / 24,1
MERCOSUR	Південна та центральна Америка	15,7	15,9	13,4 / 21,4
COMESA	Африка	Дані відсутні		11,2 / 21,0

* частка експорту до країн відповідного географічного регіону, зокрема за межами зони RTA, у % до загального обсягу товарного експорту.

- індекси динаміки відтворювальної, діяльнісно-видової та технологічної структури національної економіки;
- рівень національної економічної безпеки та його динаміка;
- чисельні рейтингові показники, що характеризують окремі напрями розвитку національної економіки й надають їх порівняльну оцінку за регіональним [8] чи глобальним [9-14] виміром.

Серед останніх на найбільшу увагу заслуговує Global Competitiveness Index (Індекс глобальної конкурентоспроможності, розробник та виконавець – Всесвітній економічний форум (WEF); ідеологи та засновники – Дж. Сакс і М. Портер; керівники групи з розробки методики GCI (2004 р. – 2017 р.) – Х. Сала-і-Мартін і Е. Артаді, GCI 4.0 (на честь четвертої промислової революції) (2018 р. - ...) – К. Шваб) [2]. Починаючи з 1979 р., цей індекс успішно використовується для порівняльної комплексної оцінки конкурентних якостей національних економік й користується довірою з боку наукової спільноти, фахових міжнародних організацій і світового політичного істеблїшменту. А методика його розрахунку та розроблені на її основі профайли окремих країн дотепер вважалися найбільш надійними інструментами для багатовимірного коротко- та довгострокового аналізу конкурентних позицій та переваг обстежених країн. На жаль, у зв'язку із суттєвою зміною методики розрахунку, набору та шкали оцінки вхідних і вихідних параметрів у 2018 р. цінність нагромадженого за передісторію масиву даних для стратегічних досліджень істотно зменшилася.

Щодо інтегральних результатів функціонування певної моделі міжнародної економічної інтеграції та партнерства, то, на нашу думку, їх можна оцінити на підставі змін двох комплементарних показників: *питомої*

ваги ВВП країни у ВВП світу та реального ВВП (ВНД) на одну особу. Перший з них більш-менш адекватно відображає а) права країни на привласнення цілком конкретної частки ВВП світу за підсумками його внеску у глобальне виробництво та б) наявні можливості щодо коригування на власну користь світових цін, що *de facto* залежні від рівня концентрації економічної влади-власності та розмірів підконтрольних сегментів світових та регіональних ринків товарів і послуг. А в динаміці, - визначає адаптабельність економіки країни до глобальних метаморфоз і зовнішніх “шоків”; її конкурентоспроможність, здатність боротися, перемагати та захищати власні національні інтереси при розподілі вигод глобалізації та, у підсумку, забезпечувати реалізацію еволюційних імперативів самозбереження (задача-мінімум) та саморозвитку (задача-максимум). Другий показник із врахуванням інтеграційного контексту характеризує дохідогенераційний потенціал обраної моделі розвитку національної економіки, її спроможність сприяти задоволенню потреб акторів-резидентів та підтримувати відповідний рівень якості життя населення [3, С. 213-214].

Не викликає сумнів, що “координати” країни у глобальному структурному порядку, її статусні позиції, претензії та права на “шматок” світового ВВП не є сталими. Імовірність змін, як сприятливих, так і несприятливих, є найвищою на дивергентній (революційній) стадії розвитку світ-системи, коли вона проходить етап радикальних структурних трансформацій та у зоні біфуркації є надчутливою до будь-яких поштовхів. Під час переупорядкування глобальної мережі економічних взаємодій у окремих суб’єктів з’являються реальні можливості переламати хід історії, у конкурентній боротьбі проторувати нову трансграничну траєкторію руху та змінити на краще власне економічне майбутнє. Розуміється, що зазначена задача є надзвичайно актуальною для України. Її повернення з півпериферії у коло розвинених країн потребує відповідних заходів щодо прискореного формування економічного порядку постіндустріального типу, побудованого з урахуванням новітніх теоретико-методологічних засад та практики управління інклюзивним розвитком та міжнародною конкурентоспроможністю.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У множині наукових розвідок у площину конкурентних відносин, причин виникнення та джерел конкурентних переваг, умов їх зміцнення та реалізації в умовах глобалізації й четвертої промислової революції, засад і пріоритетів конкурентної політики особливе місце посідають розробки таких провідних зарубіжних та вітчизняних науковців як І. Ансофф, Л. Антонюк, О. Білорус, Я. Гордон, П. Дракер, Я. Жаліло, Б. Кваснюк, Ч. Кім, Ф. Котлер, П. Кругман, Е. Ліндерт, В. Липов, Д. Лукьяненко, В. Мікловда, Дж.Ф. Мур, В.Новицький, С. Пахомов,

А. Поручник, М. Портер, К. Прахалад, Е. Райтнер, В. Рамасвами, В. Семиноженко, Дж. Траут, Г. Филюк, Г. Хамел, О. Швиданенко, Л. Шинкарук, О. Шнирко. Знаковими серед них є роботи [14 - 23]. Віддаючи належне напрацюванням цих та інших фахівців, слід визнати, що в сучасній світовій науковій літературі бракує достатньої кількості політично незаангажованих результативних досліджень, які б стали теоретико-методологічним підґрунтям для розробки концепції та ефективної стратегії управління конкурентоспроможністю країни. Йдеться про пошук драйверів та механізмів конкуренції, завдяки яким мала відкрита національна економіка виявляється здатною подолати потужні сили інерції та тяжіння до центрів економічних інтересів країн – лідерів та регіональних структур-атракторів.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є дослідження феномену глобальної конкуренції, виявлення новітніх тенденцій розвитку конкурентних відносин; розвиток теоретико-методологічних засад управління конкурентоспроможністю національних економік в умовах глобалізації та постіндустріалізації; наукове та емпіричне обґрунтування імперативності інноваційних відповідей на виклики глобальної конкуренції.

Виклад основного матеріалу. Європейський вибір України відкриває перед національною економікою принципово нові перспективи та можливості самоідентифікації у глобальному економічному просторі, нарощування відтворювального потенціалу, підвищення рівня добробуту та якості життя. Зрозуміло, що практична реалізація зазначених можливостей вимагає напружених консолідованих зусиль українського суспільства у подоланні регресивних тенденцій у всіх сферах суспільного життя.

Потужність та хронічний характер останніх унаочнює той факт, що за даними міжнародних компаративістичних досліджень у 2017 р. Україна, яка займає 44 місце в світі та територією, 32 місце – за населенням та за найскромнішими оцінками входить до ТОП-30 найбільш ресурсозабезпечених країн світу, посіла 118-те місце в світі за рівнем економічного добробуту (ВВП на одну особу, за ПКС) [1], 112-те – за комплексною оцінкою рівня процвітання (благополуччя населення) (рис. 2) [11]; 109-те – за рівнем екологічної ефективності [9], 88-ме – за рівнем людського розвитку [8], 81-ше – за рівнями технологічного розвитку та конкурентоспроможності [2]. На перший погляд, приємними винятками є 51-ше місце за рівнем розвитку людського капіталу [14] та 64-те за рівнем соціального прогресу [12]. Втім слід розуміти, що зазначені індикатори відображають лише наявний стан людського та соціального капіталу, як доволі конкурентоспроможного ресурсу розвитку, і не надають підсумкову оцінку ефективності його використання.

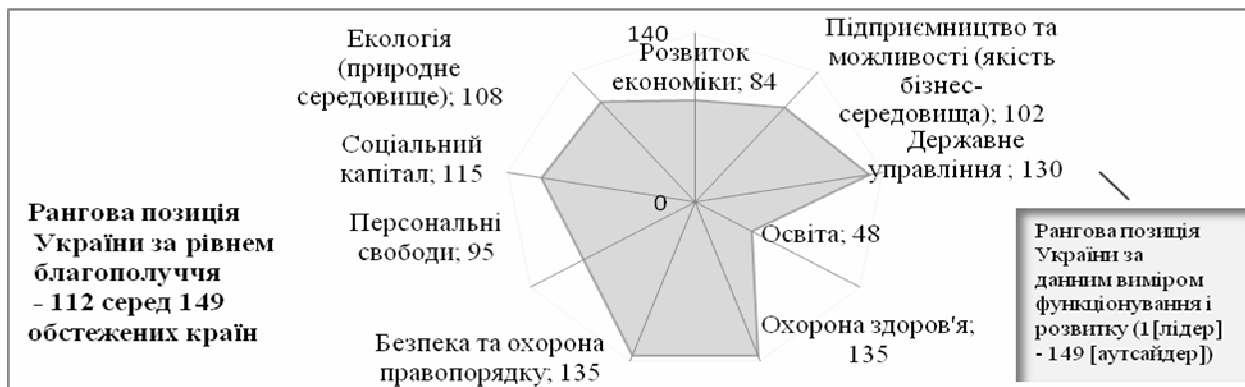

Рис. 2. Багатовимірна оцінка рівня благополуччя населення України за аналітичним дослідженням *The Legatum Prosperity Index*, 2017 р. [11]

Вітчизняна економіка є “зразковим” прикладом нетотожності субстанціональних основ та зовнішніх проявів зростання і розвитку. З одного боку, спостерігаємо доволі стале збільшення номінального та реального ВВП на одну особу в гривневому виразі (рис. 3). З другого, - підйоми та падіння рівня економічного добробуту, розрахованого за доларовим еквівалентом (рис. 4) із висхідним трендом на діапазоні 1992-2007 рр. та низхідним протягом 2008-2017 рр., що засвідчує чи не подвійне збідніння населення за останнє десятиріччя.

Рис. 3. Динаміка ВВП України у розрахунку на одну особу, у грн., 2000-2017 рр. [6].

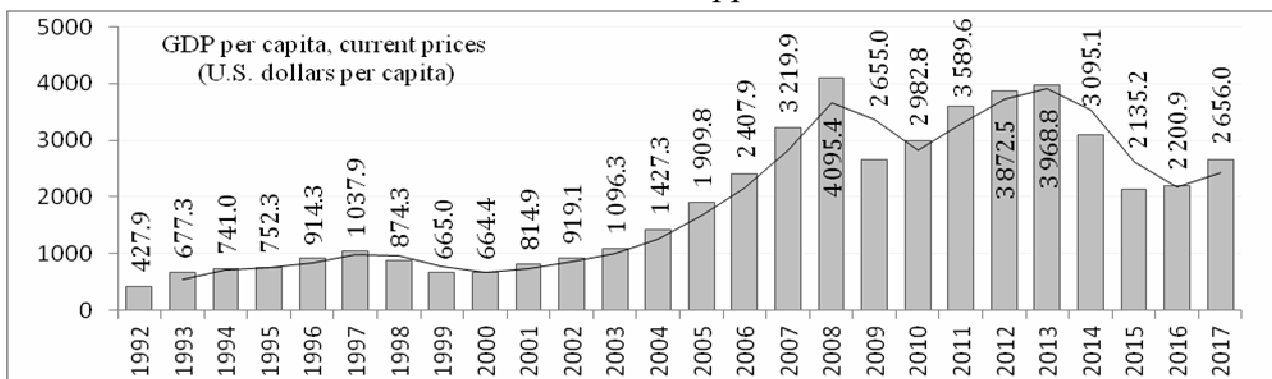
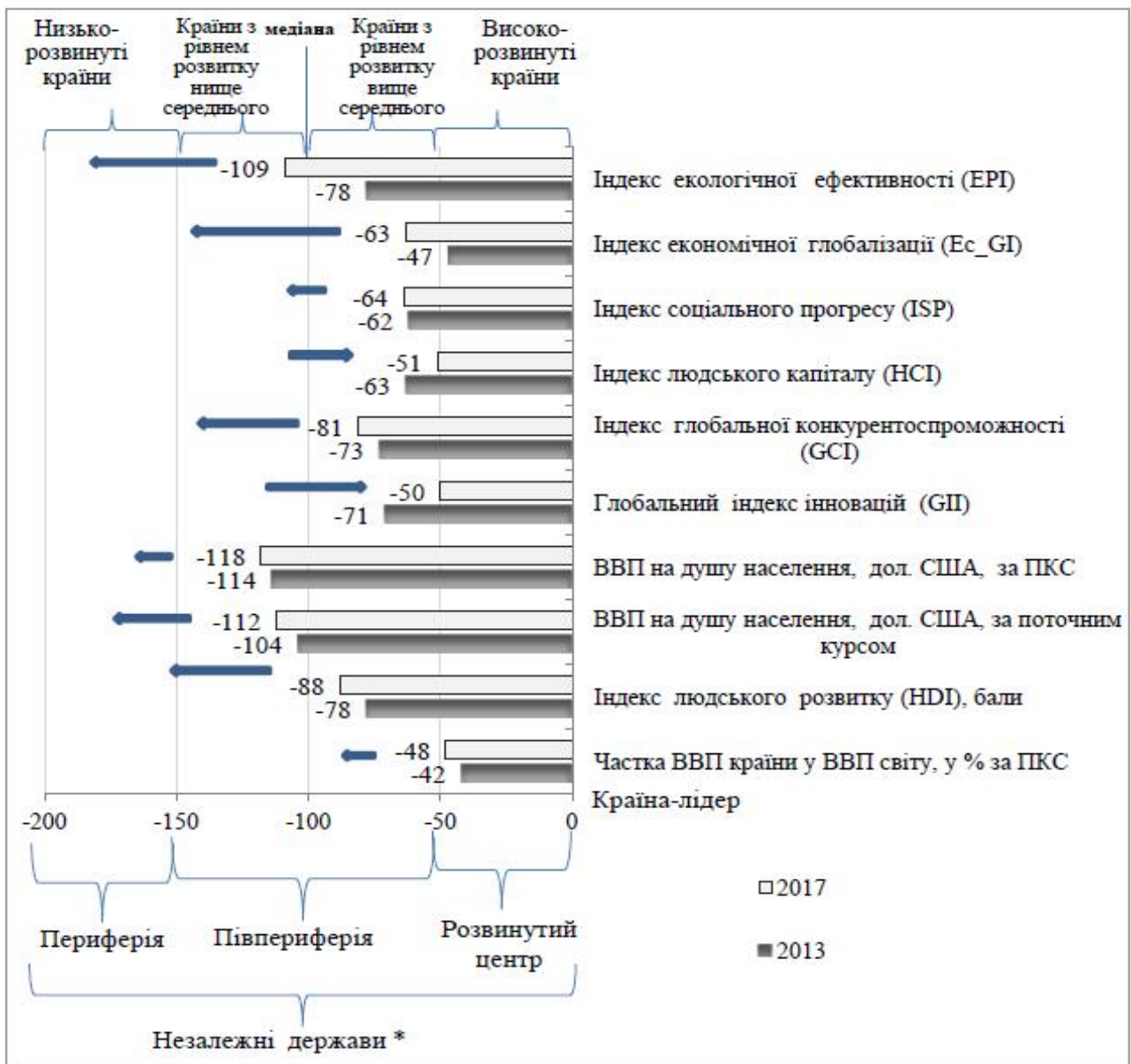

Рис. 4. Динаміка ВВП України у розрахунку на одну особу, у дол. США за поточним курсом, 2000-2017 рр. [1].

З третього, результати співставлення бальних рейтингових показників України із максимальними та медіанними, зростання відриву від країн-лідерів (рис. 5), доводять відхилення її траєкторії руху в глобальному соціально-еколого-економічному процесі від його провідних трендів. Якісні метаморфози, пов'язані із чинністю “ресурсного прокляття” [25, С. 204-224], носять переважно регресивний характер і становлять загрозу для майбутнього країни.

На 01.01.2018 на мапі світу існувало 252 країни, з яких 195 мало статус незалежних держав. Їх ранжування за довільним показником та розподіл за кварталним підходом дозволяє провести умовну демаркацію розвинутого центру, півпериферії та периферії глобальної економіки, а також виділити чотири страти країн відповідно до їх рівня розвитку.

Рис. 5. Відставання національної економіки України від країн-лідерів за окремими напрямками розвитку, рангових позицій [розроблено авторами за [1-2, 9-10, 12-14, 26-27]]

Найбільш небезпечно, що у межах дії даних тенденцій опиняються механізми інноваційного самооновлення технологічного геному, здатні зламати регресивні тенденції, доки вони не набули необоротності. Про це, на жаль, беззаперечно свідчать дані табл. 3, що містять експертні оцінки порівняльних інноваційних переваг національної конкурентоспроможності.

Таблиця 3

Індикатори та компоненти глобального індексу конкурентоспроможності для України

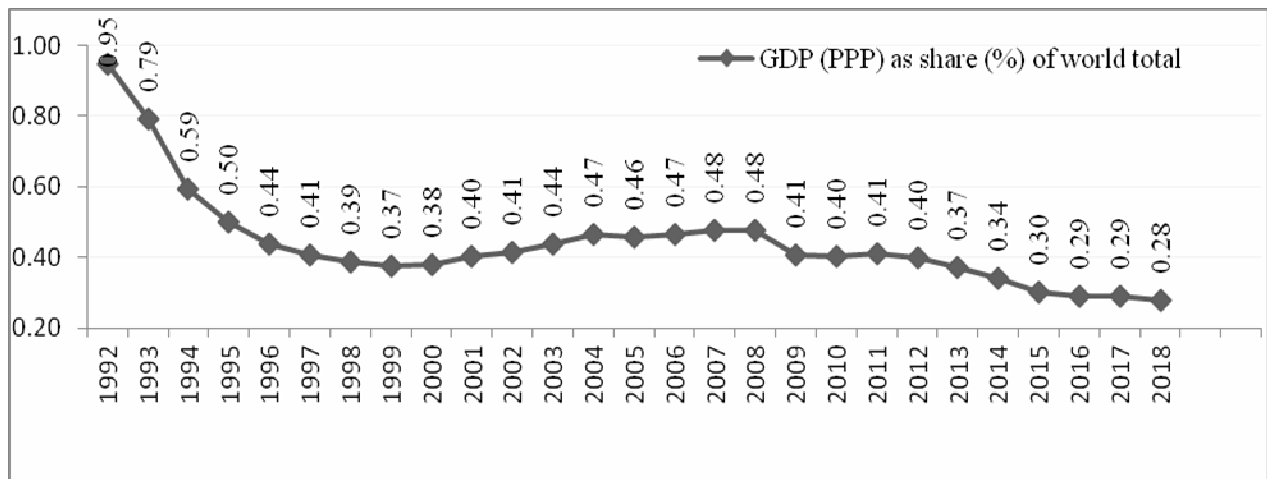
Індикатори	Роки								Тренд
	2008-2009		2011-2012		2014-2015		2017-2018		
	Ранг (серед 134 країн)	Бали (1-7)*	Ранг (серед 142 країн)	Бали (1-7)	Ранг (серед 144 країн)	Бали (1-7)	Ранг (серед 137 країн)	Бали (1-7)	
Глобальний індекс конкурентоспроможності	72	4.1	82	4.0	76	4.1	81	4.1	↓
Базові умови	86	4.1	98	4.2	87	4.4	96	4.2	↓
Підсилювачі ефективності, у т.ч.	58	4.1	74	4.0	67	4.1	70	4.1	↓
технологічна готовність	65	3.4	82	3.5	113	4.1	81	3.8	↓
Інновації та розвинуті фактори, у т.ч.	66	3.7	93	3.3	92	3.4	77	3.5	↓
Інноваційні фактори, у т.ч.	52	3.4	74	3.1	81	3.2	61	3.4	-
інноваційна спроможність	31	3.8	42	3.4	82	3.6	51	4.3	↓
якість науково-дослідних установ	48	4.2	72	3.4	67	3.8	60	3.9	↓
видатки компаній на дослідження і розробки (ДіР)	52	3.3	75	3.0	66	3.1	76	3.2	↓
колаборація університетів і промисловості у сфері ДіР	49	3.6	70	3.6	74	3.5	73	3.4	↓
державні закупівлі нових технологій та продукції	54	3.7	112	3.1	123	2.9	96	3.0	↓
наявність науковців та інженерів	54	4.4	51	4.3	48	4.3	25	4.7	-
кількість патентів, отриманих на 1 млн. населення	65	0.3	71	3.3	52	3.2	52	3.6	↑

Розроблено авторами за [2].

Тривале нехтування якістю на користь кількості, рентоорієнтована поведінка й гонитва за короткостроковою кон'юнктурною вигодою, обертаються на втрату конкурентних позицій, соціальну і технологічну

Проблеми економіки та політичної економії 2018, № 2

деградацію, хронічне скорочення питомої ваги ВВП України у ВВП світу (рис. 6) й закріплення за неї статусу малої із відповідними обмеженнями щодо впливу на процеси ціноутворення на світових товарно-ресурсних ринках. Не менш тривожним є підвищення залежності від зовнішнього світу у міру виснаження власної ресурсної бази чи несприятливості кон'юнктури світових ресурсних ринків.

* 2018 р. – прогнозна оцінка експертів МВФ.

Рис. 6. Динаміка питомої ваги ВВП України у ВВП світу, у %; 1992-2018 рр. [1]

Так, ризики збіднюючого зростання та уразливість національного відтворення до зовнішніх “шокових” флуктуацій посилюються внаслідок від’ємних за нетто-результатами та великих за обсягами експортно-імпортних потоків (рис. 7), аномальність яких унаочнюється при співставленні зовнішньоторговельної квоти України (52,8%) із середньосвітовою (30,4%), колективними квотами ОЕСР - 28,4%, ASIA-10 - 34,2% та ЄС-28 - 40,95% [6, 26].

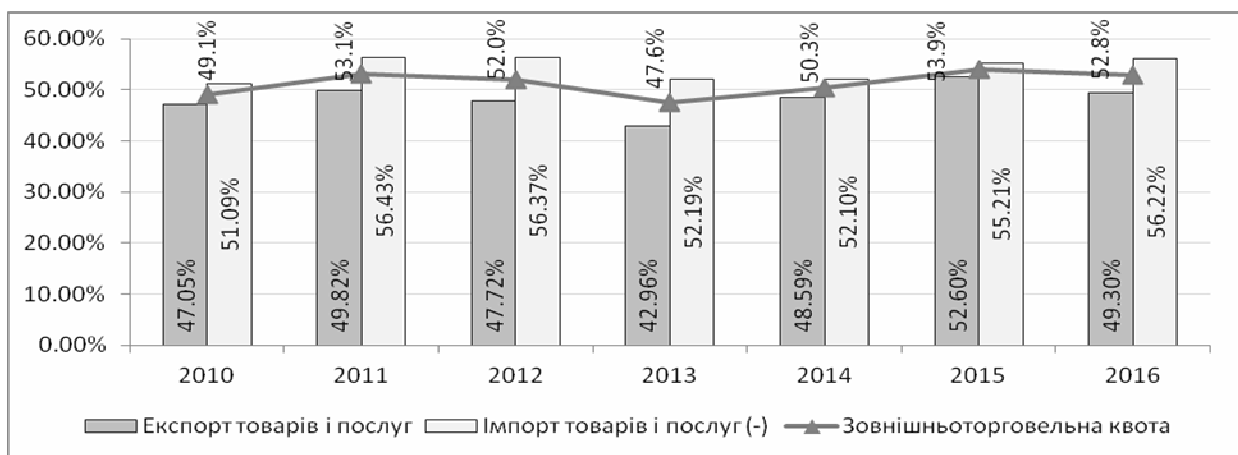

Рис. 7. Динаміка зовнішньої торгівлі України, у % до ВВП; 2010-2016 рр. [6]

Потужні загрози самовідтворенню та стабільності економіці України також походять від примітивізації її профілю спеціалізації в міжнародному

поділі праці, у т.ч. науково-технічної [28, С.16]. Індикаторами цього є погіршення технологічної структури експорту, посилення його сировинної спрямованості. Держкомстат фіксує, що протягом останніх років у структурі товарного українського експорту переважають чорні метали, зернові культури, руди, шлак і зола, механічні машини, жири та олії тваринного або рослинного походження, електричні машини, палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки, вироби з чорних металів, залізничні локомотиви, насіння і плоди олійних рослин [6].

Також певною несприятливою для України специфікою характеризується географічна структура її товарного експорту (табл. 4). Не кажучи вже про політико-економічні ризики торговельних відносин із Російською Федерацією й євроінтеграційних амбіцій України, занепокоєння викликає її відпочатку слабкіша конкурентна позиція порівняно із більшістю основних торгових партнерів (рис. 8). Серед останніх лише три країни (Алжир, Єгипет та Молдова) поступаються їй за рівнем конкурентоспроможності. Тоді як усі інші перебувають у більш виграшних конкурентних умовах, насамперед, за рахунок більш сприятливого макросередовища, якісної інфраструктурної підтримки, дії інклюзивних факторів ефективності та інноваційних драйверів тощо (табл. 5).

Таблиця 4

ТОП-20 країн – основних торгових партнерів України з товарного експорту, 2017 р. [2, 6]

Країна	Частка у загальному обсязі товарного експорту, у %	GCI, бали	Інтенсивність внутрішньої конкуренції, бали	Країна	Частка у загальному обсязі товарного експорту, у %	GCI, бали	Інтенсивність внутрішньої конкуренції, бали
1. Російська Федерація	9.10%	4.64	5.0	11. Іспанія	2.91%	4.70	4.9
2. Польща	6.30%	4.59	5.3	12. Білорусь	2.64%	Дані відсутні	Дані відсутні
3. Туреччина	5.82%	4.42	5.9	13. Румунія	1.95%	4.28	6.0
4. Італія	5.71%	4.54	5.2	14. США	1.91%	5.85	5.8
5. Індія	5.10%	4.59	4.7	15. Чехія	1.65%	4.77	4.8
6. Китай	4.71%	5.00	5.6	16. Молдова	1.64%	3.99	5.4
7. Єгипет	4.23%	3.90	4.8	17. Словаччина	1.52%	4.33	4.3
8. Німеччина	4.05%	5.66	5.9	18. Ізраїль	1.40%	5.31	5.3
9. Нідерланди	3.87%	5.66	4.2	19. Іран	1.28%	4.27	4.1
10. Угорщина	3.07%	4.33	5.5	20. Алжир	1.24%	4.07	5.0

Довідково: GCI України = 4,11 бали; інтенсивність конкуренції на внутрішньому ринку оцінюється у 5.0 бали.

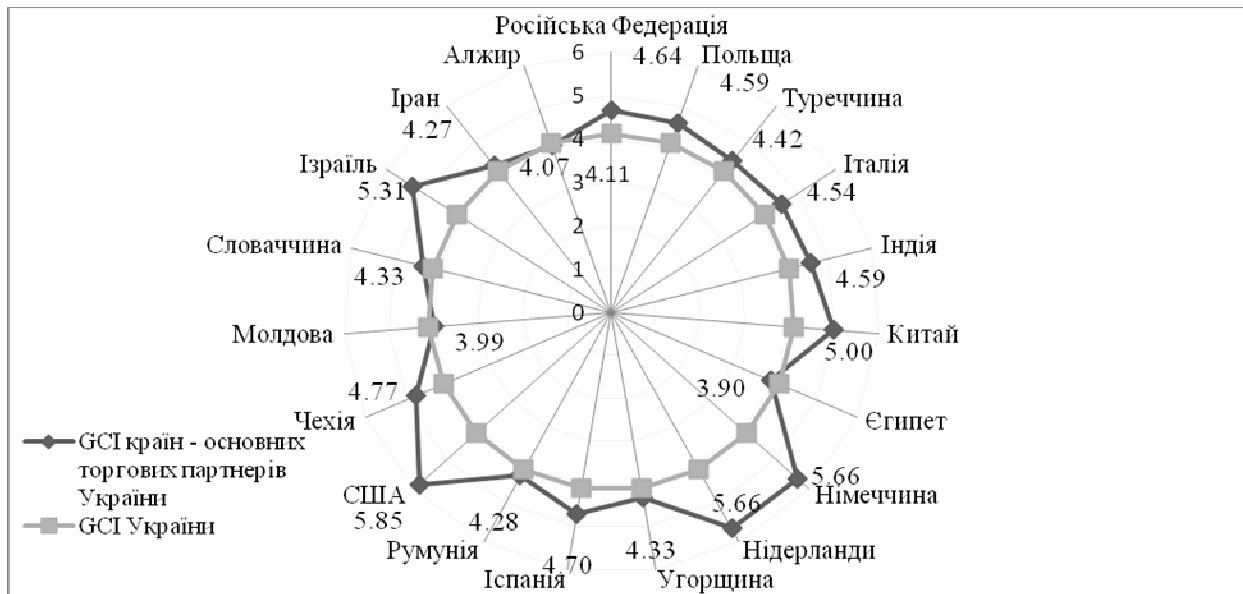

Рис. 8. Порівняння рівнів конкурентоспроможності України та її основних торгових партнерів на основі GCI, 2017 р.[2]

Таблиця 5

Конкурентні переваги та слабкості України порівняно із країнами-основними торговими партнерами, до яких експортується товарна продукція, 2017 р. [2]

Країна	Рівень потужності драйверів конкурентоспроможності, бали (від 1 [min] до 7 [max])		
	Базові умови (інститути, інфраструктура, макроекономічне середовище, здоров'я та базова освіта населення)	Підсилювачі ефективності (вища та професійна освіта, прибутковість та ємність внутрішнього ринку, ефективність ринку праці, розвиток фінансового ринку, технологічна готовність виробництва)	Інновації та розвинуті фактори (бізнес-компетенції)
Російська Федерація	4.92	4.59	3.76
Польща	4.49	4.65	3.75
Туреччина	4.75	4.40	3.61
Італія	4.88	4.46	4.45
Індія	4.68	4.47	4.29
Китай	5.32	4.88	4.33
Єгипет	4.00	3.90	3.40*
Німеччина	6.00	5.50	5.60
Нідерланди	6.20	5.50	5.60
Угорщина	4.60	4.40	3.50
Іспанія	5.15	4.84	4.17
Румунія	4.60	4.30	3.30
США	5.50	6.00	5.80
Чехія	5.40	4.90	4.20
Молдова	4.20	3.70	3.00
Словаччина	4.80	4.50	3.80
Ізраїль	5.50	5.10	5.50
Іран	4.82	3.99	3.51
Алжир	4.40	3.68	3.13
Україна	4.20	4.10	3.50

* Сірим позначені фактори конкурентоспроможності, за якими Україна має переваги на окремих національних ринках.

Цілком логічно, що з огляду на порівняльні переваги визначаються ринкові ніші, незайняті з певних причин (відсутність чи нестача дефіцитної сировини, заощадливість власних природних ресурсів для майбутніх поколінь, недешева робоча сила, екологічні збитки та ризики, занижка частка додатна вартість та прибутковість виробництв, тощо) товаровиробниками - резидентами й відносно вільні для українських експортерів. За відсутності суперництва із місцевими конкурентами та, як правило, за сприяння з боку місцевої влади такі ніші, що відповідають початковим ланкам технологічного-виробничого процесу, або займаються “без бою”, або під конкурентним тиском інших постачальників із країн півпериферії чи периферії глобальної економіки. Зрозуміло, що на географічний радіус кола останніх безпосередньо впливає довжина логістично-транспортних схем з постачання відповідних товарів та вартість їх обслуговування.

Відбувається підгонка структури виробництва та зовнішньої торгівлі України до інтересів партнерів-домінантів. Слідування нав'язаним ззовні векторам руху обертається гальмуванням розвитку й звуженням його альтернатив, гомогенізацією та примітивізацією власного виробництва. Неспроможність останнього задовольняти в повному обсязі внутрішній попит на високо- та середньотехнологічні товари і послуги у короткому періоді компенсується зростанням обсягів імпорту, в довгостроковому, - загрожує майже повним захопленням певних ринкових сегментів. За відсутністю контрреакцій та інноваційної пасивності вітчизняні виробники, витіснені з внутрішнього ринку, матимуть вибір: або переорієнтуватися на ринки країн, що знаходяться на нижчих рівнях технологічного розвитку (табл. 6), або взагалі припинити діяльність. Проте, у будь-якому випадку діяльнісно-видова та технологічна структура національної економіки погіршуватимуться і втрачатимуть конкурентні переваги, згортатимуться відповідні фундаментальні дослідження та НДДКР, потенціал саморозвитку слабшатиме.

Тож не дивно, що спостерігається послаблення статусних позицій України у світовій технологічній піраміді, відбувається істотне звуження джерел дифузії інновацій та технологічних знань, втрата найбільш динамічних прибуткових високо- та середньотехнологічних ринкових ніш, зменшення частки привласненої глобальної інтелектуальної та технологічної ренти. Так, за даними Світового Банку, у 2015 р. сегмент України на світовому ринку high-tech продукції зберігся лише в обсязі 0,0081%, high-tech послуг – 0,191%, із найбільшим представництвом на ринку ІКТ-послуг [25]. Крім того, Україна, за певних причин хронічно зменшуючи наукоємність ВВП [24] і нехтуючи здобутками власного, все ще доволі потужного науково-технічного потенціалу, потрапляє у замкнене коло залежності від зарубіжних продуцентів науково-

технічних знань та інноваційно-інтелектуального продукту. Стан сальдо платежів за використання об'єктів прав інтелектуальної власності невпинно погіршується, негативно тиснучи на національний торговий баланс.

Таблиця 6

Групування країн світу за рівнем технологічного розвитку, 2017 р.

Рівень світової технологічної піраміди	Особливості національного виробництва	Кількість країн	Країни
	1	28	Люксембург, Швейцарія, Нідерланди, Великобританія, Швеція, США, Ізраїль, Німеччина, Гонконг, Ісландія, Норвегія, Данія, Нова Зеландія, Сінгапур, Японія, Фінляндія, Австрія, Ірландія, Бельгія, Естонія, Франція, Мальта, Канада, ОАЕ, Тайвань, Португалія, Австралія, Іспанія, Республіка Корея.
	2	27	Литва, Бахрейн, Кіпр, Чехія, Катар, Словенія, Уругвай, Латвія, Чилі, Болгарія, Угорщина, Італія, Словацька Республіка, Хорватія, Саудівська Аравія, Коста-Ріка, Малайзія, Польща, Чорногорія, Тринідад і Тобаго, Греція, Румунія, Казахстан, Молдова, Південно-Африканська республіка, Бразилія, Азербайджан.
	3	27	Російська Федерація, Маврикій, Оман, Бруней, Таїланд, Туреччина, Панама, Лівія, Колумбія, Аргентина, Йорданія, Кувейт, Боснія і Герцеговина, Грузія, Мексика, Сербія, Китай, Монголія, Ямайка, Сейшельські острови, Вірменія, Албанія, В'єтнам, Індонезія, Україна (81) , Марокко.
	4	27	Філіппіни, Кабо-Верде, Туніс, Перу, Домініканська республіка, Кенія, Намібія, Ботсвана, Іран, Еквадор, Гана, Єгипет, Ель Сальвадор, Алжир, Гватемала, Камбоджа, Гондурас, Сенегал, Руанда, Киргизстан, Парагвай, Гамбія, Нікарагуа, Шрі-Ланка, Індія, Венесуела.
	5	28	Лаос, Пакистан, Нігерія, Гвінея, Таджикистан, Уганда, Замбія, Мозамбік, Малі, Непал, Бангладеш, Зімбабве, Танзанія, Камерун, Свазіленд, Лесото, Мадагаскар, Конго, Сьєра-Леоне, Бенін, Ефіопія, Малаві, Мавританія, Ліберія, Гаїті, Бурунді, Ємен, Чад.

Складено авторами за [2, 28].

Поточна кризова ситуація – це результат реалізації неефективної національної моделі соціально-економічної динаміки, ігнорування

убудованості конкурентних механізмів самозахисту та суперництва у сучасні моделі розширеного відтворення (табл. 7). Зазначене підтверджується сучасними світовими реаліями. Країни з вищими значеннями індексу глобальної конкурентоспроможності є лідерами за рівнем економічного добробуту (рис. 9-10) та рівнем благополуччя (рис.11).

Таблиця 7

Поділ країн світу за рівнем економічного добробуту як результат реалізації регулюючої та розподільної функцій міжнародної конкуренції (2017 р.)

Показники	Одиниця вимірювання	Світ*	Групи країн за рівнем економічного добробуту (ВВП на душу населення за поточним курсом)				
			До 1999 дол. США включно	від 2000 до 2999 дол. США	від 3000 до 8999 дол. США	від 8999 до 17000 дол. США	понад 17000 дол. США
ВВП, за поточним курсом	трлн. дол.	74282,9	3349,8	1810,2	18900,5	3893,5	46328,9
	%	100	4,51	2,44	25,44	5,24	62,37
Населення	млн.	6981,9	2348,1	547,36	2653,5	310,72	1059,2
	%	100	33,94	7,91	38,35	4,49	15,31
Середній ВВП на душу населення	дол. США за ПКС	10736,2 5	1426,57	3307,14	7144,4 5	12530,5	43739,58
Глобальний індекс конкурентоспроможності**	бали	4,14	3,6	4,11	4,21	4,4	5,25

* Обстежені країни. ** - медіанний у межах групи.

Розроблено авторами за [2, 26].

Крапкові діаграми (рис. 9-11), доповнені лінією тренду, та проведені розрахунки коефіцієнтів кореляції підтверджують додатну істотно значиму кореляцію між макроекономічними результатами та конкурентними якостями національних економік й доводять для переважної більшості з них неможливість підвищення рівнів добробуту і благополуччя без успіхів у боротьбі за найкращі способи реалізації власних економічних інтересів. І якщо, ще у 2012 р. певне нехтування проблемами конкурентоспроможності дозволяли собі країни-офшори та країни, багаті на паливно-енергетичні ресурси й орієнтовані на отримання природної ренти, то у 2017 р. ситуація змінюється.

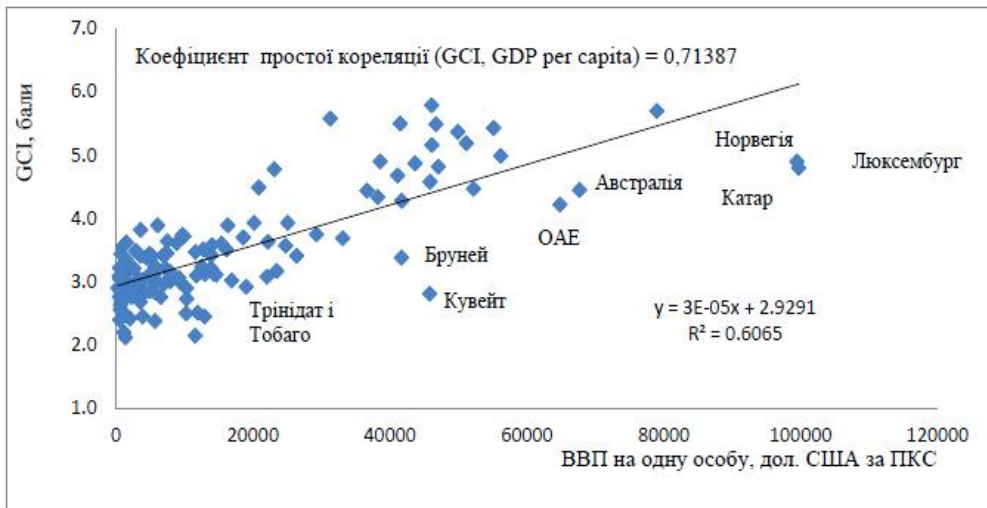

Рис. 9. Взаємозв'язок між індексом глобальної конкурентоспроможності та рівнем добробуту (ВВП на душу населення) країн світу, 2012 р.[2]

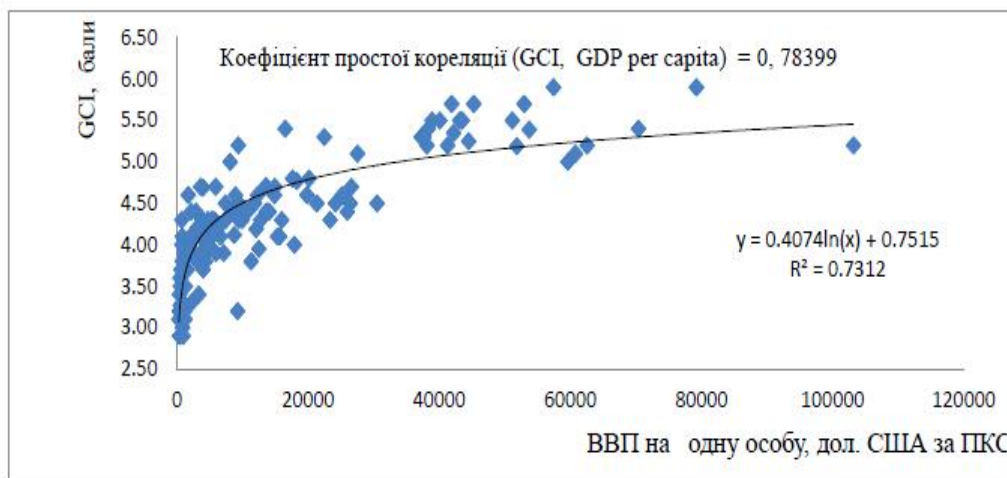

Рис. 10. Взаємозв'язок між індексом глобальної конкурентоспроможності та рівнем добробуту (ВВП на душу населення) країн світу, 2017 р.[2]

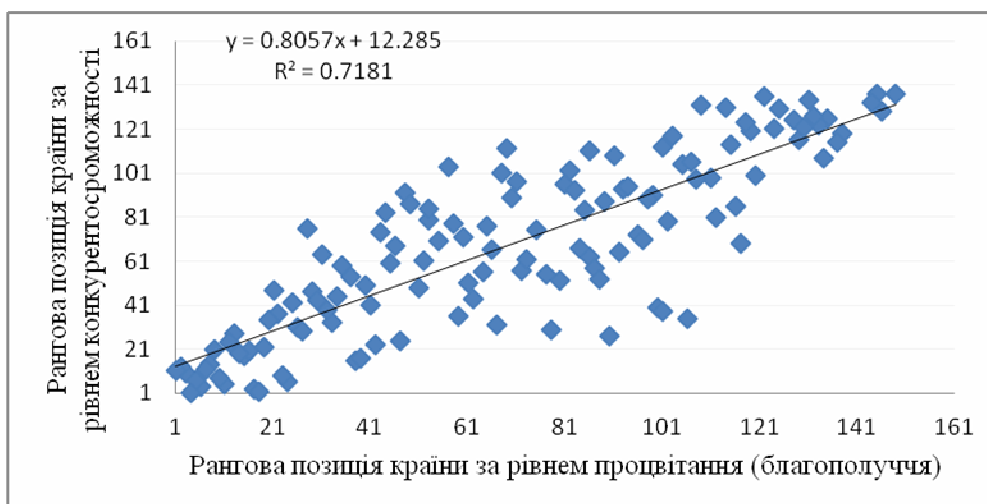

Рис. 11. Взаємозв'язок між індексом глобальної конкурентоспроможності та рівнем благополуччя країн світу, 2017 р.[2, 11]

Імперативом розширеного відтворення відкритих економічних систем в умовах прискорених метаморфоз стає готовність генерувати та сприймати нове, спроможність до адаптації та інноваційного удосконалення технологічного геному [29]. В Україні, нажаль, за роки незалежності не вдалося знайти адекватні відповіді на загрози та ризики, пов'язані із появою такого трансграничного феномену захоплення й перерозподілу економічної влади як *глобальна конкуренція*.

Продовження в наступному номері журналу.

Список использованной литературы

1. IMF Data Mapper [E-resource]. – Available at: <https://www.imf.org/external/datamapper/PPPSH@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD/UKR>
2. Global Competitiveness Report [E-resource]. – Available at: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>
3. Нариси теорії національної економіки. Монографія / За ред. В.М. Тарасевича. – Дніпропетровськ: Січ, 2015. – 332 с.
4. Global Value Chains. System Initiative on Shaping the Future of International Trade and Investment [E-resource]. – Available at: <https://www.weforum.org/whitepapers/global-value-chain-policy-series-introduction-3f50b7e1-349c-4e4c-b343-b5011e1d520b>
5. WTO. Trade in value-added and global value chains: statistical profiles [E-resource]. – Available at: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/miwi_e/countryprofiles_e.htm
6. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
7. WTO. World Trade Statistical Review 2018 [E-resource]. – Available at: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2018_e/wts18_toc_e.htm
8. European Commission. European Innovation Scoreboard [E-resource]. – Available at: https://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards_en
9. EPI. Environment Performance Index [E-resource]. – Available at: <https://epi.envirocenter.yale.edu/downloads/epi2018policymakerssummaryv01.pdf>
10. KOF Index of Globalization [E-resource]. – Available at: https://www.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/dual/kof-dam/documents/Globalization/rankings_2017.pdf

11. The Legatum Prosperity Index [E-resource]. – Available at: https://prosperitysite.s3-accelerate.amazonaws.com/3515/1187/1128/Legatum_Prosperty_Index_2017.pdf
12. The Social Progressive Imperative [E-resource]. – Available at: <https://www.socialprogress.org/?tab=2&code=DZA>
13. UNDP. Human Development Reports [E-resource]. – Available at: <http://hdr.undp.org/en/year/2017>
14. World Economic Forum. The Global Human Capital Report [E-resource]. – Available at: <https://www.weforum.org/reports>
15. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації конкурентних відносин: Монографія. У 2-х т. / Д.Г. Лукьяненко, А.М. Поручник, Л.Л. Антонюк та ін.; За заг. ред. Д.Г. Лукьяненка, А.М. Поручника. – К.: КНЕУ, 2006.
16. Гордон Я. Целевая конкуренция: Новые рынки, конкурентная разведка, битва за будущее / Я. Гордон; пер. с англ.– М.: Вершина, 2006. – 368 с.
17. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації / Я.А. Жаліло, Я.Б. Базилюк, Я.В. Белінська, С.В. Давиденко, В.А. Комаров; За ред. Я.А. Жаліла. – К.: Знання України, НІСД, 2005. – 388 с.
18. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України: в 3 т.; Т. 3. Конкурентоспроможність української економіки / За ред. акад. НАН України В. М. Гейця, акад. НАН України В. П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б. Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2007. – 556 с.
19. Пахомов С. Ю. Глобальна конкуренція: нові явища, тенденції та чинники розвитку: Монографія / С. Ю. Пахомов. – К.: КНЕУ, 2008. – 224 с.
20. Портер М. Конкуренция / М. Портер; пер. с англ. – М.: Вильямс, 2005. – 608с.
21. Porter M. E. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance, 2nd ed. / M. E. Porter. – New York: Free Press, 1998. – 592 p.
22. Hamel G. Competing for the Future / G. Hamel, C.K. Prahalad. - Harvard Business Review Press, 1996. – 384 p.
23. Moor J. F. The Death of competition / J.F. Moor. – N.Y.: Harper Business, 1996. – 216 p.
24. Reinert E. How Rich Countries Got Rich . . . and Why Poor Countries Stay Poor / E. Reinert. – PublicAffairs, 2008. – 400 p.
25. Кораблін С.О. Макроекономічна динаміка України: пастка сировинних ринків : монографія / С.О. Кораблін ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України». – К., 2017. – 308 с.

26. The World Bank data [E-resource]. – Available at: <https://data.worldbank.org/indicator>
27. The Global Innovation Index [E-resource]. – Available at: <https://www.globalinnovationindex.org/Home>
28. Zavorodnia O. O. National innovation systems: classification, ranking and positioning in the Global Innovation Space / O.O. Zavorodnia, O.O. Alsufieva // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2017. - №1. – С. 9-18.
29. Білоцерківець В.В. Екогенетичні засади визначення сутності економіки як інноваційної/ В.В. Білоцерківець, О.О. Завгородня // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. Збірник наукових праць. – 2010. - № 1(3). - Том 1. – Дніпропетровськ: ДУЕП, 2010.– С.29-37.
30. Міжнародні стратегії економічного розвитку / А.О. Задоя, В.В. Білоцерківець, О.О. Завгородня та ін.; За ред. А.О. Задоя. – К.: Знання, 2007. – 332 с.
31. Шнипко О.С. Конкурентоспроможність України в умовах глобалізації / О. С. Шнипко; Ін-т економ. та прогноз. – К.: Експерт, 2009. – 456 с.
32. Липов В.В. Конкурентна стратегія України в умовах глобалізації / В.В. Липов // Економіка України. – №3. – 2018. – С. 21-35; №4. – 2018. – С. 3-17.
33. Липов В.В. Чинники гнучкої інтеграції як засобу посилення інституційної комплементарності інтеграційних об'єднань / В.В. Липов // Проблеми економіки та політичної економії. – 2017. – №7. – С. 122 -141.
34. Garelli S. Competitiveness of Nations: The Fundamentals [E-resource]. – Available at: <http://www.compilerpress.ca/Competitiveness/Anno/Anno%20Garelli%20CN%20Fundamentals.htm>
35. Квасова Л.С. Кластерний підхід для підвищення конкурентоспроможності промислового ринку / Л.С. Квасова, О.Ю. Макарова // Проблеми економіки та політичної економії. – 2018. – №1. – С. 326 -344.
36. Завгородня О.О. Інноваційна динаміка національної економіки: Монограф. / О.О. Завгородня. – Дніпропетровськ: Пороги, 2014. – 408 с.
37. Forbes [E-resource]. – Available at: <https://www.forbes.com/#1c7abf032254>

References

1. IMF Data Mapper. [online] Available at: <https://www.imf.org/external/datamapper/PPPSH@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD/UKR>

2. Global Competitiveness Report. [online] Available at: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>

3. Tarasevych, V., Bilotserkivets', V., Lebedeva, V. et al. (2015). *Narysy teoriiy natsional'noyi ekonomiky* [Essays on the theory of national economy]. ed. V. Tarasevych. Dnipropetrovs'k: Sich.

4. Global Value Chains. System Initiative on Shaping the Future of International Trade and Investment. [online] Available at: <https://www.weforum.org/whitepapers/global-value-chain-policy-series-introduction-3f50b7e1-349c-4e4c-b343-b5011e1d520b>

5. WTO. Trade in value-added and global value chains: statistical profiles. [online] Available at: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/miwi_e/countryprofiles_e.htm

6. *Derzhavnyi komitet statystyky* [State Statistics Committee]. [online] Available at: <http://ukrstat.gov.ua>

7. WTO. World Trade Statistical Review 2018. [online] Available at: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2018_e/wts18_toc_e.htm

8. European Commission. European Innovation Scoreboard. [online] Available at: https://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards_en

9. EPI. Environment Performance Index. [online] Available at: <https://epi.envirocenter.yale.edu/downloads/epi2018policymakerssummaryv01.pdf>

10. KOF Index of Globalization. [online] Available at: https://www.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/dual/kof-dam/documents/Globalization/rankings_2017.pdf

11. The Legatum Prosperity Index. [online] Available at: https://prosperitysite.s3-accelerate.amazonaws.com/3515/1187/1128/Legatum_Prosperty_Index_2017.pdf

12. The Social Progressive Imperative. [online] Available at: <https://www.socialprogress.org/?tab=2&code=DZA>

13. UNDP. Human Development Reports. [online] Available at: <http://hdr.undp.org/en/year/2017>

14. World Economic Forum. The Global Human Capital Report. [online] Available at: <https://www.weforum.org/reports>

15. Luk'yanenko, D., Poruchnyk, A., Antonyuk, L. et al. (2006). *Upravlinnya mizhnarodnoyu konkurentospromozhnistyu v umovakh hlobalizatsiyi konkurentnykh vidnosyn* [Managing International Competitiveness in the Conditions of Globalization of Competitive Relations]. ed. A. Poruchnyk and D. Luk'yanenko. Kyiv: KNEU.

16. Gordon, Ya. (2006). *Tselevaya konkurentsya: Novyye rynki, konkurentnaya razvedka, bitva za budushcheye* [Target competition: New markets, competitive intelligence, battle for the future]. Moscow: Vershina.

17. Zhalilo, Ya., Bazylyuk, Ya., Belins'ka, Ya., Davydenko, S., Komarov, V. at al. (2005). *Konkurentospromozhnist' Ekonomiky Ukrainy v Umovakh Globalizatsii* [Competitiveness of Ukraine's Economy in Conditions of Globalization]. ed. Ya. Zhalilo]. Kyiv: Znannya Ukrayiny, NISD.

18. *Stratehichni vyklyky XXI stolittya suspil'stvu ta ekonomitsi Ukrayiny* [Strategic Challenges of the 21st Century for Society and the Economy of Ukraine] (2007). Vol. 3. ed. V.M. Heyets', V.P. Semynozhenko, B.Ye. Kvasnyuk. Kyiv: Fenix.

19. Pakhomov, S. Yu. (2008). *Hlobal'na konkurentsya: novi yavyshcha, tendentsiyi ta chynnyky rozvytku* [Global competition: new phenomena, trends and development factors]. Kyiv: KNEU.

20. Porter, M.E. (2005). *Konkurentsya* [Competition]. Moscow: Vil'yams.

21. Porter, M.E. (1998). *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. New York: Free Press.

22. Hamel, G. and Prahalad, C.K. (1996). *Competing for the Future*, Harvard Business Review Press.

23. Moor, J.F. (1996). *The Death of competition*. New York: Harper Business.

24. Reinert, E. (2008). *How Rich Countries Got Rich . . . and Why Poor Countries Stay Poor*. PublicAffairs.

25. Korablin, S.O. (2017). *Makroekonomichna dynamika Ukrayiny: pastka syrovynnykh rynkiv* [Macroeconomic dynamics of Ukraine: trap of commodity markets]. Kyiv: NAN Ukrayiny, DU «In-t ekon. ta prohnozuv. NAN Ukrayiny».

26. The World Bank data. [online] Available at: <https://data.worldbank.org/indicator>

27. The Global Innovation Index. [online] Available at: <https://www.Globalinnovationindex.org/Home>

28. Zavhorodnia, O.O. and Alsufieva, O.O. (2017). National innovation systems: classification, ranking and positioning in the Global Innovation Space, *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*, 1, pp. 9-18.

29. Bilotserkivets', V.V. and Zavhorodnia, O.O. (2010). *Ekohenetychni zasady vyznachennya sutnosti ekonomiky yak innovatsiynoyi* [Ecogenetic principles for determining the essence of the economy as an innovative one]. *Biuletten Mizhnarodnoho Nobel'skoho ekonomichnoho forumu*, 1, pp. 39-37.

30. Zadoya, A.O., Bilotserkivets', V.V., Zavhorodnia, O.O. at al. (2007). *Mizhnarodni stratehiyi ekonomichnoho rozvytku* [International Strategies for Economic Development]. ed. A.O. Zadoya, Kyiv: Znannya.

31. Shynpko, O. (2009). *Konkurentospromozhnist' Ukrainy v Umovah Globalizatsii* [Competitiveness of Ukraine in Conditions of Globalization]. Kyiv: Institute of Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine.

32. Lypov, V. (2018). *Konkurentna stratehiya Ukrayiny v umovakh hlobalizatsiyi* [Competitive strategy of Ukraine in the conditions of globalization]. *Ekonomika Ukrainy*, 3, pp. 21-35; 4, pp. 3-17.

33. Lypov, V. (2017). *Chynnyky hnuchkoyi intehtratsiyi yak zasobu posylennya instytutsiynoyi komplementarnosti intehtratsiynykh ob'yednan'* [Factors of flexible integration as to means of strengthening of institutional complementarity of integrations unions]. *Problemy ekonomiky ta politychnoyi ekonomiyi*, 2, pp. 122-141.

34. Kvasova, L. and Makarova, O. (2018). *Klasternyy pidkhid dlya pidvyshchennya konkurentospromozhnosti promyslovoho rynku* [Cluster approaches for providing increasing competitiveness of the industrial market]. *Problemy ekonomiky ta politychnoyi ekonomiyi*, 1, pp. 326-344.

35. Garelli, S. (2004). *Competitiveness of Nations: The Fundamentals*. [online] Available at: <http://www.compilerpress.ca/Competitiveness/Anno/Anno%20Garelli%20CN%20Fundamentals.htm>

36. Zavhorodnia, O.O. (2014). *Innovatsiyna dynamika natsional'noyi ekonomiky* [Innovative dynamics of the national economy]. Dnipropetrovsk: Porohy.

37. Forbes. [online] Available at: <https://www.forbes.com/#1 c7abf032254>

Bilotserkivets V., Doctor of Economic Science, Professor; Zavhorodnia O., Doctor of Economic Science, Professor; Alsufieva O., Senior Lecturer, National Metallurgical Academy of Ukraine

The basics of competitiveness management of national economies, or are there alternatives to the innovative path of development in the global race for leadership? Part 1

The authors of article develop theoretical and methodological principles of managing the competitiveness of national economies in the conditions of post-industrialization (the Fourth industrial revolution). A characteristic of the economic phenomenon of global competition has been developed and presented on such features as objects, participants, geo-economic configuration of competitive relations, dominant factors and advantages of competitiveness, sources of income (benefits), organizational forms of competitiveness management. The attention is focused on the latest features and attributes of economic competition caused by globalization and regionalization of competitive relations. The expediency of evaluating the integral results of international competition on the dynamics of the indicator "Share (%) of GDP in world total GDP" is substantiated. Empirical evidence of increasing the influence of the factor of competitiveness on the level of development and welfare of national economies is presented. The leading role of knowledge, intellectual capital and innovations in formation of monopoly and comparative competitive advantages of modern economic systems is substantiated. According to the results of the data processing of the observations «The Global Competitiveness Report» and «The Global Innovation Index» for the period of 2012-2017, within the general sample of countries, it is proved that the level of competitiveness and level of innovative development of the country are significant positive correlations. According to the results of the data processing of the data «Global Competitiveness Index» and «The Global Innovation Index» for the period of 2012-2017, within the general sample of countries, it is proved that the levels of competitiveness and innovative development of the

country are significant positive correlations. It was proved that neglect of the problems of competitiveness and innovation was driven by Ukraine's drift towards the technological periphery of the global economy.

Key words: competition, national economy, competitiveness, competitive advantages, globalization, international division of labor, world market, innovation drivers, global rents.

Белоцерковец В.В., д.э.н., профессор; Завгородняя Е.А., д.э.н., профессор; Алсуфьева Е.А., старший преподаватель, Национальная металлургическая академия Украины

Приоритеты управления конкурентоспособностью национальных экономик или есть ли альтернативы инновационному пути развития в глобальной гонке за лидерством? Часть 1

В статье получили дальнейшее развитие теоретико-методологические основы управления конкурентоспособностью национальных экономик в условиях постиндустриализации (четвертой промышленной революции). Представлено поликритериальную характеристику экономического феномена глобальной конкуренции. Акцентируется внимание на новациях экономического соперничества, обусловленных глобализацией и регионализацией конкурентных отношений. Обоснована целесообразность оценивать интегральные результаты международной конкуренции по динамике показателя "Доля ВВП страны в ВВП мира". Приведены эмпирические доказательства усиления влияния фактора конкурентоспособности на уровень социально-экономического развития страны, качество жизни и благополучия ее населения. Обосновано ведущую роль знаний, интеллектуального капитала и инноваций в формировании монопольных и сравнительных конкурентных преимуществ современных экономических систем. Доказано, что пренебрежение проблемами конкурентоспособности и инновационного развития стало причиной дрейфа Украины в сторону технологической периферии глобальной экономики.

Ключевые слова: конкуренция, национальная экономика, конкурентоспособность, конкурентные преимущества, глобализация, международное разделение труда, мировой рынок, инновационные драйверы, глобальная рента.